Arkeologisk schaktningsövervakning

RAÄ 73
Åby 2:1

Tossene socken
Sotenäs kommun

Rapport 1998:9
Åsa Algotsson

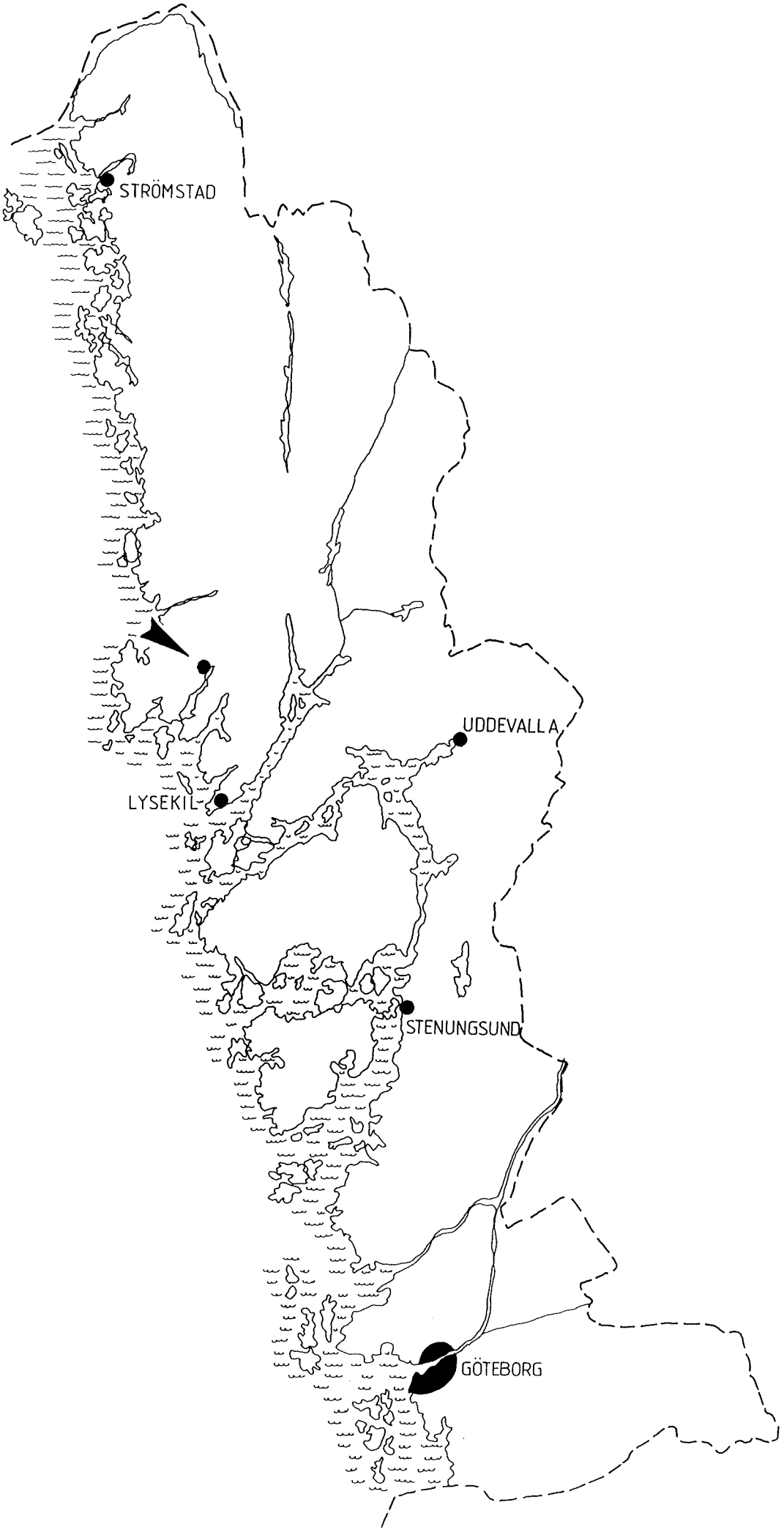
STRÖMSTAD
UDDEVALLA
LYSEKIL
STENUNGSUND
GÖTEBORG

Innehåll

Inledning

Landskapsbilden

Forntid och senare

Schaktningsövervakningen; metod och fynd

Resultat

Slutkommentar

Administrativa uppgifter

Inledning

Bohusläns museum har utfört schaktningsövervakning på fastigheten Åby 2:1 i Tossene socken, Sotenäs kommun. Anledningen var att Gullspångs Nät SEV AB skulle lägga ned jordkabel i området. Den åker som kabelnedläggningen berörde anslöt i sin norra del till en av Sotenäs mäktigare hällristningar (RAÄ 73), varför åkern är att betrakta som fornlämningsområde till ristningslokalen. Syftet med schaktningsövervakningen var att konstatera om fornlämningsområdet sträckte sig ut i åkern. Arbetet genomfördes i mars 1998. Kostnadsansvarig var Gullspång Nät SEV AB.

Landskapsbilden

Området runt Åby säteri/Nordens Ark tillhör ett välhävdat kulturlandskap med odlings- och betesmark som brukats i många hundra år. Området karaktäriseras av skogsklädda bergshöjder och flacka dalbottnar som genomlöps av gamla bäckfåror. Den flacka karaktären kommer av att området under förhistorien utgjorts av en stor grund bassäng som långsamt grundat upp. Först under bronsåldern blev det aktuella området fast land och då som en landbrygga mellan de två bergsområdena i norr och söder. Jorden är i låglänta delar övervägande lerig.

Forntid och senare

På Åby säteri/Nordens Arks ägor finns ett stort antal fornlämningar registrerade. Området utgjordes in i bronsålderns slut av ett vattenomslutet högländ landparti. I nordöst låg en större grundvattenbassäng, motsvarande Åbyfjordens inre del idag. Ursprungligen omgärdades bergen helt av vatten men under bronsåldern gick, både från sydväst och nordost, vikar djupt in i området. Vattenytan låg då drygt 15 m högre än idag. Under järnåldern hade havet sjunkit undan och den gamla sjöbotten kunde användas till bete och senare till odling.

Under ett klippöverhäng strax sydost om undersökningsområdet finns lämningar efter aktiviteter från olika förhistoriska tider. Flintmaterial, karaktäristiskt för den äldre delen av bronsåldern samt rester efter en eldstad från järnåldern har kommit fram vid arkeologiska undersökningar. Platsen har sannolikt utgjort en tillfällig uppehållslokal med skydd från berget.

En av Sotenäs mäktigaste hällristningar (Raä 73) finns på en häll mitt emot klippöverhänget. Den ligger på andra sidan den dalgång som in i bronsålder utgjorde stranden av en vik. Med tanke på den begränsade kunskap som finns kring bronsålderns aktivitetsplatser, inte minst de som ansluter till hällristningar, är det inte uteslutet att det på åkern framför ristningen finns lämningar efter aktiviteter från brons och järnålder.

Åby säteri är omnämnt redan år 1391 i "Röde Bog". På 1697-års skifteskarta kan man se att området utanför ristningarna utgjordes av åkermark. Senare övergick åkern till betesvall. Marken vid säteriet har således brukats under alla tider.

Schaktningsövervakningen; metod och fynd

Schaktningsövervakningen utfördes med hjälp av traktorgrävare med 0,5 m bred skopa. Två 0,7 m djupa schakt drogs från en transformatorstolpe i åkerns norra del. (se figur).

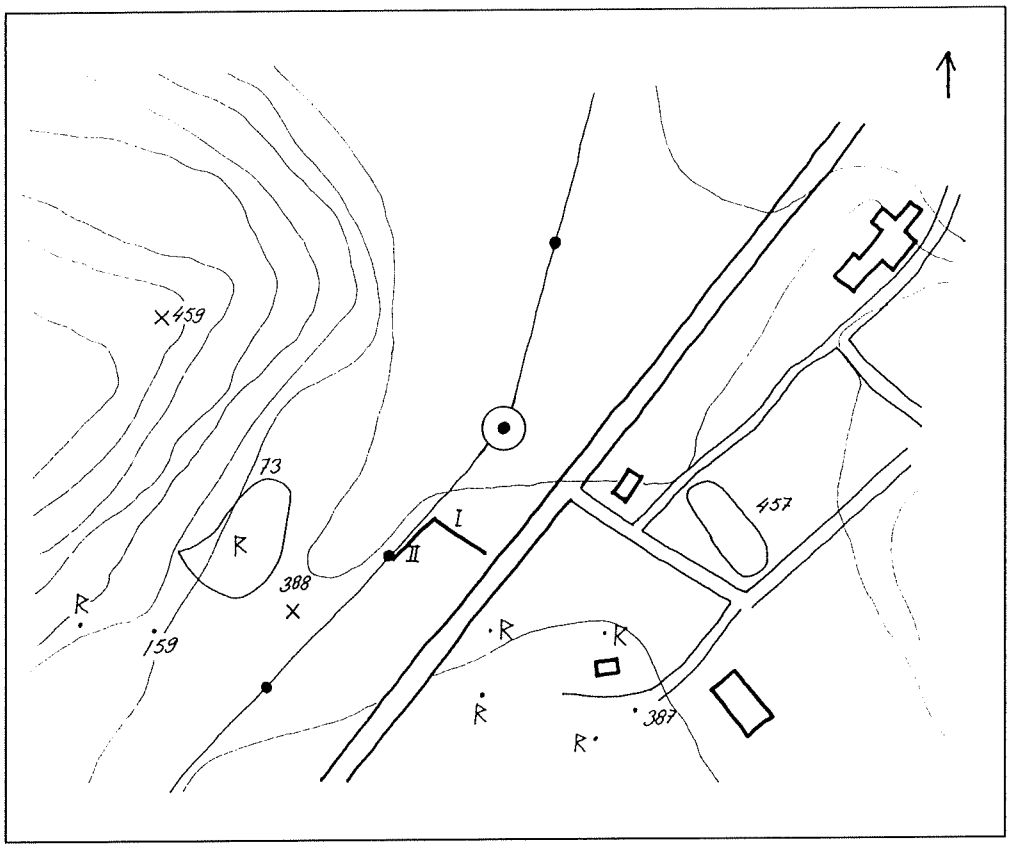

Fig. 1. *Åkern utanför ristningen, Raä 73, med schakten utmärkta.*

Schakt I var 27 m långt och gick tvärs över åkern från väst fram till landsvägen i öster.

Schakt II var 25 m långt och gick från transformatorn norrut längs åkerkanten, strax ovanför en bäckravin.

I schakt I (N-S) var matjorden 0,25 m tjock. Därunder var orörd lera. Marken var mot leran tämligen fuktig. I matjorden fanns glas, tegel mm., dvs. recent material, samt enstaka spridda flintavslag, varav några svallade. Tegel låg även i botten av matjordslagret, ytligt nedtryckt i leran. De fem förhistoriska flintfynd som framkom fanns i schaktets östra del.

I schakt II (V-Ö) var matjordslagret 0,08-0,15 m tjockt och marken mycket fuktig. Här fanns inga indikationer på kulturlager eller fynd. Markens fuktighet berodde på leran och att området ingår i bäckravinens överkant.

Resultat

Marken där kabeln skulle läggas ner har brukats i olika omgångar sedan 1600-talet, och möjligen ännu tidigare. Det tjocka matjordslagret visar att plöjningen gått ned i leran. I stort sett alla spår av förhistoriska aktiviteter har därmed försvunnit. I ett av de två smala schakt som drogs fanns tre flintavslag och två svallade, möjligen slagna, flintor. Fynden kan i sig inte knytas till något kulturlager inom området. Inte heller ger de någon tidsmässig ledning. Inte desto mindre indikerar de att förhistoriska aktiviteter försiggått här. Eftersom marken är så fuktig och leran ligger direkt under matjordslagret talar detta för att området,
om det använts under bronsålder, legat mycket nära den dåtida stranden.

Slutkommentar

I samband med schaktningsövervakningen kunde inga aktiviteter knutna till hällristningarna, på berget strax väst om åkern, fastställas. Däremot fanns svaga indikationer på förhistoriska aktiviteter på åkern. Inga vidare åtgärder görs dock i samband med kabeldragningen.

Hällristningens fornlämningsområde närmare berghällen kvarstår. Området ute på åkern registreras som ny fornlämning; boplats utan synlig anläggning. Inför all nyexploatering på och i anslutning till denna åker skall ansökan för ingrepp i fornlämning göras hos Länsstyrelsen.

Bohusläns Museum i april 1998

Åsa Algotsson
antikvarie

Tekniska och administrativa uppgifter

BM Dnr:	ad 592/97
Länsstyrelsens beslut:	220-15291-98
Fornlämnings nr:	Raä 73
Fastighet:	Åby 2:1
Socken:	Tossene
Kommun:	Sotenäs
Län:	Västra Götaland
Landskap:	Bohuslän
Ekonomiska kartan:	8078
Koordinater:	X 6488 Y 1244,5
Koordinatsystem:	Rikets
Uppdragsgivare:	Gullspångs Nät SEV AB Öringvägen 6 455 33 Munkedal
Kostnadsansvarig:	Gullspångs Nät SEV AB
Arkeolog:	Åsa Algotsson
Fältarbetstid:	2 tim
Rapporttid:	8 tim
Undersökt yta:	26m^2, 52 löpmeter
Datering:	-
Fynd:	5 slagna och svallade flintor
Ritningar:	-
Kartritning:	Anette Olsson
Redigering och layout:	Mariette Martinsson